

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

16 май 2013 година(*)

„Съдебно сътрудничество по граждански дела — Специална компетентност в областта на деликтната или квазиделиктната отговорност — Трансгранично участие на няколко лица в едно и също неправомерно деяние — Възможност за установяване на териториалната компетентност по мястото на деянието, извършено от причинител на вредата, различен от ответника („wechselseitige Handlungsortzurechnung“)

По дело C-228/11

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Landgericht Дюселдорф (Германия) с акт от 29 април 2011 г., постъпил в Съда на 16 май 2011 г., в рамките на производство по дело

Melzer

срещу

MF Global UK Ltd,

СЪДЪТ (първи състав),

състоящ се от: г-н A. Tizzano, председател на състав, г-н A. Borg Barthet, г-н J.-J. Kasel, г-н M. Safjan (докладчик) и г-жа M. Berger, съдии,

генерален адвокат: г-н N. Jääskinen,

секретар: г-жа C. Strömholm, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 5 юли 2012 г.,

като има предвид становищата, представени:

- за г-н Melzer, от S. Volaric-Huppert, F. Marzillier, G. Guntner и W. A. Meier, Rechtsanwälte,
- за MF Global UK Ltd, от C. Gierets, Rechtsanwalt,
- за германското правителство, от г-н T. Henze, както и от г-жа K. Petersen и г-жа J. Kempf, в качеството на представители,
- за чешкото правителство, от г-н M. Smolek и г-н J. Vlácil, в качеството на представители,

- за португалското правителство, от г-н L. Inez Fernandes, в качеството на представител,
- за швейцарското правителство, от г-н D. Klingele, в качеството на представител,
- за Европейската комисия, от г-жа A.-M. Rouchaud-Joët и г-н W. Bogensberger, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 29 ноември 2012 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 5, точка 3 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-н Melzer и MF Global UK Ltd (наричано по-нататък „MF Global“) по повод искане за обезщетение за вреди в рамките на сключени срочни борсови сделки.

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 От съображение 2 от Регламент № 44/2001 следва, че той има за цел да установи в интерес на доброто функциониране на вътрешния пазар „[р]азпоредбите за уеднаквяване на правилата за конфликт на юрисдикции по граждански и търговски дела и за опростяване на формалностите с оглед бързо и опростено признаване и изпълнение на съдебни решения от държавите членки, които са обвързани по настоящия регламент“.
- 4 Съображения 11, 12 и 15 от посочения регламент гласят:
„(11) Правилата за компетентността трябва да са във висока степен предвидими и основани на принципа, че компетентността по правило се основава на местоживееето на ответника и винаги трябва да е налице на това основание, освен в няколко ясно определени ситуации, когато основанието на спора или автономията на страните изисква или предполага различен свързващ фактор. [Седалището на юридическите лица] трябва да се определи автономно, така че общите правила да се направят по-прозрачни и да се избегнат конфликти на юрисдикции.

(12) Наред с местоживеенето на ответника трябва да съществуват алтернативни основания за компетентност, които са основани на тясна връзка между съда и [правния спор] или с оглед да се улесни доброто [правораздаване].

[...]

(15) В интерес на хармоничното упражняване на правосъдие е необходимо да се минимизира възможността от едновременни производства и да се гарантира, че в две държави членки няма да се произнасят противоречащи си съдебни решения [...].

5 Правилата за компетентност се съдържат в глава II от същия регламент.

6 Член 2, параграф 1 от Регламент № 44/2001, който се намира в раздел 1, озаглавен „Общи разпоредби“, от глава II, гласи:

„При условията на настоящия регламент, искове срещу лицата, които имат местоживеене в държава членка, независимо от тяхното гражданство, се предявяват пред съдилищата на тази държава членка“.

7 Член 3, параграф 1 от посочения регламент, който фигурира в същия раздел, предвижда:

„Срещу лица, които имат местоживеене в държава членка, могат да бъдат предявявани искове в съдилищата на друга държава членка само при съблюдаване на правилата, установени в раздели 2—7 от настоящата глава“.

8 Член 5, точки 1 и 3 от Регламент № 44/2001, включен в раздел 2 от глава II, озаглавена „Специална компетентност“, предвижда:

„Срещу лице, което има местоживеене в държава членка, може да бъде предявен иск в друга държава членка:

1) а) по дела, свързани с договор — в съдилищата по мястото на изпълнение на въпросното задължение;

б) за целите на настоящата разпоредба и освен ако не е договорено друго, мястото на изпълнение на въпросното задължение е:

– в случая на продажба на стоки, мястото в държава членка, където съгласно договора са доставени стоките или е трябвало да бъдат доставени,

– в случая на предоставяне на услуги, мястото в държава членка, където съгласно договора услугите са били предоставени или е трябвало да бъдат предоставени;

в) ако не се прилага буква б), тогава се прилага буква а);

[...]

3) по дела относно гражданска отговорност, delict или quasi delict — в съдилищата на мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие“.

9 Член 6, точка 1 от посочения регламент, съдържащ се в същия раздел, гласи следното:

„Срещу лице с местоживеене в държава членка може, също така, да бъде предявен иск:

1) когато то е един от множество ответници, в съдилищата по местоживеенето на всеки от тях, при условие че исковете са в такава тясна връзка, че е целесъобразно те да бъдат разгледани и решени заедно, за да се избегне рискът от противоречащи си съдебни решения, постановени в отделни производства“.

Германското право

10 Съгласно член 830 от Гражданския кодекс (Bürgerliches Gesetzbuch), озаглавен „Съизвършители и участници“:

„1) Когато няколко лица са причинили вреда чрез едно неправомерно действие, извършено съвместно, отговорно е всяко от тях. Същото се отнася и до случаите, когато е невъзможно да се определи кое от действията на участвалите лица е причинило вредата.

2) Подбудителите и съучастниците се считат за съизвършители“.

Спорът по главното производство и преюдициалният въпрос

11 От акта за преюдициално запитване е видно, че г-н Melzer, който живее в Берлин (Германия), е привлечен за клиент по телефона и е обслужван от Weise Wertpapier Handelsunternehmen (наричано по-нататък „WWH“), установено в Дюселдорф (Германия). Това дружество открива сметка на името на г-н Melzer при MF Global UK, борсов посредник със седалище в Лондон (Обединено кралство). MF Global сключва срочни борсови сделки в полза на последния срещу възнаграждение.

12 През 2002—2003 г. г-н Melzer превежда по определена сметка суми на обща стойност 172 000 EUR. На 9 юли 2003 г. MF Global UK му изплаща сумата от 924,88 EUR. Г-н Melzer иска обезщетение за вреди, възлизащо на разликата, а именно 171 075,12 EUR.

13 MF Global издава на г-н Melzer фактура за комисиона в размер на 120 USD. MF Global задържа 25 USD, а останалите 95 USD превежда на WWH.

14 Г-н Melzer счита, че не е бил достатъчно информиран за рисковете, свързани със срочните борсови сделки, нито от WWH, нито от MF Global UK. Освен това той не бил обективно информиран за споразумението относно прикритите

комисиони („kickback agreement“), сключено между MF Global UK и WWH, нито за произтичащия от него конфликт на интереси. Според него MF Global му дължи обезщетение поради умишлено и неправомерно съдействие при нанасянето на вреда от WWH.

- 15 Landgericht Düsseldorf счита, че германската международна компетентност по член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001 се обосновава от факта, че вредата е настъпила в Германия. Имуществените вреди, чието обезщетение г-н Melzer търси, настъпили в Германия, тъй като в тази държава членка той превел съответните суми по своята сметка в Лондон и тъй като претърпените вреди настъпили по управляваната от банка негова сметка.
- 16 Запитващата юрисдикция си задава обаче въпрос относно собствената си компетентност по член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001. Тъй като вредата е настъпила в Берлин, а не в Дюселдорф, в случая определящо било мястото на вредоносното събитие. Тъй като обаче MF Global UK осъществявало дейност само в Лондон, компетентността на съда в Дюселдорф можела да се основе единствено на дейността на WWH.
- 17 Съгласно запитващата юрисдикция германският граждански процес допуска такова алтернативно привързване по мястото на пораждащото вредата действие, осъществено от съизвършителите или съучастниците, и предвид съответните твърдения на г-н Melzer в случая то е възможно.
- 18 При тези обстоятелства Landgericht Düsseldorf решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„В рамките на компетентността *ratione loci* в областта на деликтната отговорност по член 5, точка 3 от Регламент[...] № 44/2001 [...] при непозволено увреждане с трансгранично участие на няколко извършители допустимо ли е за определяне на мястото[, на което е настъпило вредоносното събитие,] да се приложи алтернативно привързване по мястото на пораждащото вредата събитие?“.

По преюдициалния въпрос

- 19 Със своя въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001 трябва да се тълкува в смисъл, че позволява въз основа на мястото на пораждащото вредата събитие — отговорността за което е вменена на един от предполагаемите причинители на вреда, който не е страна по спора — да се установи съдебна компетентност срещу друг предполагаем причинител на посочената вреда, който не е действал в района на сезираната юрисдикция.
- 20 В преюдициалното си запитване посочената юрисдикция приема, че германското право признава такава възможност посредством „алтернативно привързване по мястото на пораждащото вредата събитие“. Така тя задава въпрос относно евентуалното прилагане на посоченото правило *mutatis mutandis* в случая, с който е сезирана.

- 21 В самото начало следва да се отбележи посоченият от запитващата юрисдикция факт, че независимо от договорното естество на отношението между г-н Melzer и MF Global, искът в главното производство се основава единствено на правото в областта на деликтната отговорност. Ето защо настоящият преюдициален въпрос е сведен до тълкуването на член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001.
- 22 Следва също да се напомни, че разпоредбите на Регламент № 44/2001 трябва да бъдат тълкувани самостоятелно въз основа на систематиката и целите му (вж. по-специално Решение от 16 юли 2009 г. по дело Zuid-Chemie, C-189/08, Сборник, стр. I-6917, точка 17 и цитираната съдебна практика, както и Решение от 25 октомври 2011 г. по дело eDate Advertising и др., C-509/09 и C-161/10, все още непубликувано в Сборника, точка 38).
- 23 След това уточнение трябва да се подчертае, че единствено като отклонение от основния принцип, прогласен в член 2, параграф 1 от Регламент № 44/2001, съгласно който спорът е подсъден на юрисдикциите на държавата членка, на територията на която ответникът има местоживеене, дял II, раздел 2 от този регламент предвижда някои хипотези на специална компетентност, между които и предвидената в член 5, точка 3 от този регламент.
- 24 Тъй като компетентността на юрисдикциите по мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие, е правило за специална компетентност, то подлежи на стриктно тълкуване и не допуска тълкуване, което излиза извън хипотезите, изрично предвидени в Регламент № 44/2001 (вж. по аналогия Решение по дело Zuid-Chemie, посочено по-горе, точка 22).
- 25 Така или иначе изразът „място, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие“, който се съдържа в член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001, се отнася едновременно до мястото на настъпване на вредата и до мястото на настъпване на събитието, което е причинило тази вреда, поради което ищецът може по свой избор да предяви иск срещу ответника пред съда в едното или другото място (Решение от 19 април 2012 г. по дело Wintersteiger, C-523/10, все още непубликувано в Сборника, точка 19 и цитираната съдебна практика).
- 26 В това отношение съгласно постоянната съдебна практика правилото за специална компетентност, установено с член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001, се основава на наличието на особено тясна връзка между спора и юрисдикциите по мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие, която обосновава предоставянето на компетентност на тези юрисдикции за целите на доброто правораздаване и надлежната организация на процеса (вж. Решение по дело Zuid-Chemie, точка 24 и Решение по дело eDate Advertising и др., точка 40, посочени по-горе).
- 27 Всъщност в областта на деликтната или квазиделиктната отговорност съдът по мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие, по принцип е най-подходящият да се произнесе по-специално поради близостта на спора и улесненото събиране на доказателства (вж. в този смисъл Решение от 1 октомври 2002 г. по дело Henkel, C-167/00, Recueil,

стр. I-8111, точка 46 и Решение по дело Zuid-Chemie, посочено по-горе, точка 24).

- 28 Ето защо, тъй като идентифицирането на някоя от връзките, признати от напомнимата в точка 25 от настоящото решение практика, трябва да даде възможност да се установи компетентността на юрисдикцията, която обективно най-добре може да прецени дали са налице конститутивните елементи на отговорността на ответника, релевантната връзка трябва да е в съдебния район на сезираната юрисдикция (вж. в този смисъл Решение от 25 октомври 2012 г. по дело Folien Fischer и Fofitec, C-133/11, все още непубликувано в Сборника, точка 52).
- 29 В това отношение се налага изводът, че поставеният въпрос се отнася не до това да се идентифицира мястото, където е настъпила вредата, а както отбелязва генералният адвокат в точка 40 от своето заключение, да се тълкува понятието „място на настъпване на събитието, което е причинило вредите“ в ситуацията, в която срещу юридическо лице е предявен иск пред запитващата юрисдикция не поради действие, извършено от него в съдебния район на тази юрисдикция, а заради действие, за което се твърди, че е извършено от друго.
- 30 При обстоятелства като описаните в акта за преюдициално запитване обаче, където само срещу един от няколко предполагаеми причинители на твърдяна вреда е предявен иск пред юрисдикция, в чийто съдебен район този предполагаем причинител не е извършвал действия, връзката, основана на противоправното деяние на ответника, по принцип липсва.
- 31 При тези условия, за да може да се признае за компетентна по член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001, сезираната юрисдикция би следвало да установи защо събитието, причинило тези вреди, би трябвало при все това да се счита за настъпило в нейния съдебен район. Това обаче би изисквало още на етапа на проверката на компетентността преценка, аналогична на тази, която трябва да се извърши при разглеждане на спора по същество.
- 32 Всъщност при наличието на множество извършители възниква по-специално въпросът при какви условия би могло да се допусне отговорността за противоправните деяния на един от тях да се носи от другите, за да може срещу тях да бъде предявен иск пред юрисдикцията, в съдебния район на която са извършени тези противоправни деяния. При липсата обаче на обща концепция в националните правни системи и в правото на Европейския съюз, която да позволява да се приемат за отговорни другите извършители, сезираната юрисдикция най-вероятно ще черпи вдъхновение от своето национално право.
- 33 Това се потвърждава от факта, че алтернативното привързване по мястото на пораздащото вредата действие, извършено от друго, което запитващата юрисдикция взема предвид за тази цел, се основава на германска правна норма в областта на гражданската отговорност, а именно член 830 от Гражданския кодекс.

- 34 Използването обаче на национални правни понятия в рамките на Регламент № 44/2001 би довело до различни решения в държавите членки, което може да засегне целта за уеднаквяване на правилата за съдебната компетентност, която преследва този регламент, както е видно от съображение 2 от последния (вж. по аналогия Решение от 7 февруари 2013 г. по дело Refcomp, C-543/10, все още непубликувано в Сборника, точка 39).
- 35 По-нататък, решение, което поставя идентифицирането на връзката в зависимост от критерии за преценка, които произхождат от националното материално право, би било в противоречие с целта за правна сигурност, след като противоправното деяние, което дадено лице е извършило в държава членка, различна от тази на сезираната юрисдикция, в зависимост от приложимото право би могло да бъде или да не бъде квалифицирано като събитие, причинило вредите, за целите на предоставянето на компетентност по член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001. Всъщност това решение не би дало възможност на ответника разумно да предвиди пред коя юрисдикция срещу него може да бъде предявен иск.
- 36 Освен това, доколкото същото решение би довело до възможност на основание на събитието, причинило вредите, срещу предполагаемия причинител на вреда да се предяви иск пред юрисдикция на държава членка, в съдебния район на която той не е извършвал действия, то това решение би излязло извън хипотезите, изрично предвидени в посочения регламент, и следователно би било в противоречие със систематиката и целите му.
- 37 След това уточнение трябва да се напомни, че невъзможността юрисдикцията, в съдебния район на която самият предполагаем извършител не е извършвал действия, да установи своята компетентност на основание на събитието, причинило вредите, по никакъв начин не засяга приложимостта на правилата за компетентност — както общото, така и специалните, — предвидени в Регламент № 44/2001, и по-специално това по член 5, точка 1 от този регламент.
- 38 Вярно е, че срещу причинителя на вредоносно събитие може винаги да бъде предявен иск съгласно член 5, точка 3 от този регламент, пред юрисдикцията, в съдебния район на която той е действал, или енетуално, в съответствие с общото правило, пред юрисдикцията по неговото местоживееене.
- 39 Освен това, както посочва генералният адвокат в точка 53 от заключението си, предоставянето на съдебна компетентност за разглеждане на спорове срещу лица, които не са действали в съдебния район на сезираната юрисдикция, продължава да е възможно съгласно член 6, точка 1 от Регламент № 44/2001, доколкото са изпълнени предвидените в тази разпоредба условия, по-специално наличието на връзка.
- 40 От гореизложеното следва, че при обстоятелства като тези по главното производство, при които само срещу един от няколко предполагаеми причинители на твърдяна вреда е предявен иск пред юрисдикция, в чийто съдебен район той не е действал, автономното тълкуване на член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001 в съответствие с неговите цели и систематика не допуска

събитието, причинило тези вреди, да бъде считано за настъпило в съдебния район на тази юрисдикция.

- 41 Ето защо на поставения въпрос следва да се отговори, че член 5, точка 3 от Регламент № 44/2001 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска да се установи въз основа на мястото на пораздащото вреда събитие — отговорността за което е вменена на един от предполагаемите причинители на вреда, който не е страна по спора — съдебна компетентност срещу друг предполагаем причинител на посочената вреда, който не е действал в съдебния район на сезираната юрисдикция.

По съдебните разноски

- 42 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

Член 5, точка 3 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска въз основа на мястото на пораздащото вреда събитие — отговорността за което е вменена на един от предполагаемите причинители на вреда, който не е страна по спора — да се установи съдебна компетентност срещу друг предполагаем причинител на посочената вреда, който не е действал в съдебния район на сезираната юрисдикция.

Подписи

* Език на производството: немски.